

ANTI-KVARISKA FÖRUTSÄTTNINGAR

FOLKPARKSVÄGEN, SOLBERGA

Stockholms kommun, Stockholms län
2016-03-11

FÖRSTUDIE & KONSEKVENSANALYS

Jan Perotti

Objekt:

Folkparksvägen, Solberga
Kommun: Stockholms
Landskap: Uppland
Län: Stockholms län, AB

Beställare:

AB Stockholmshem
Box 9003
Hornsgatan 128
102 71 Stockholm

Antikvarie:

Jan Perotti
White Arkitekter AB
Box 4700
Östgötagatan 100
116 92 Stockholm

Kommunens Dnr:

INLEDNING

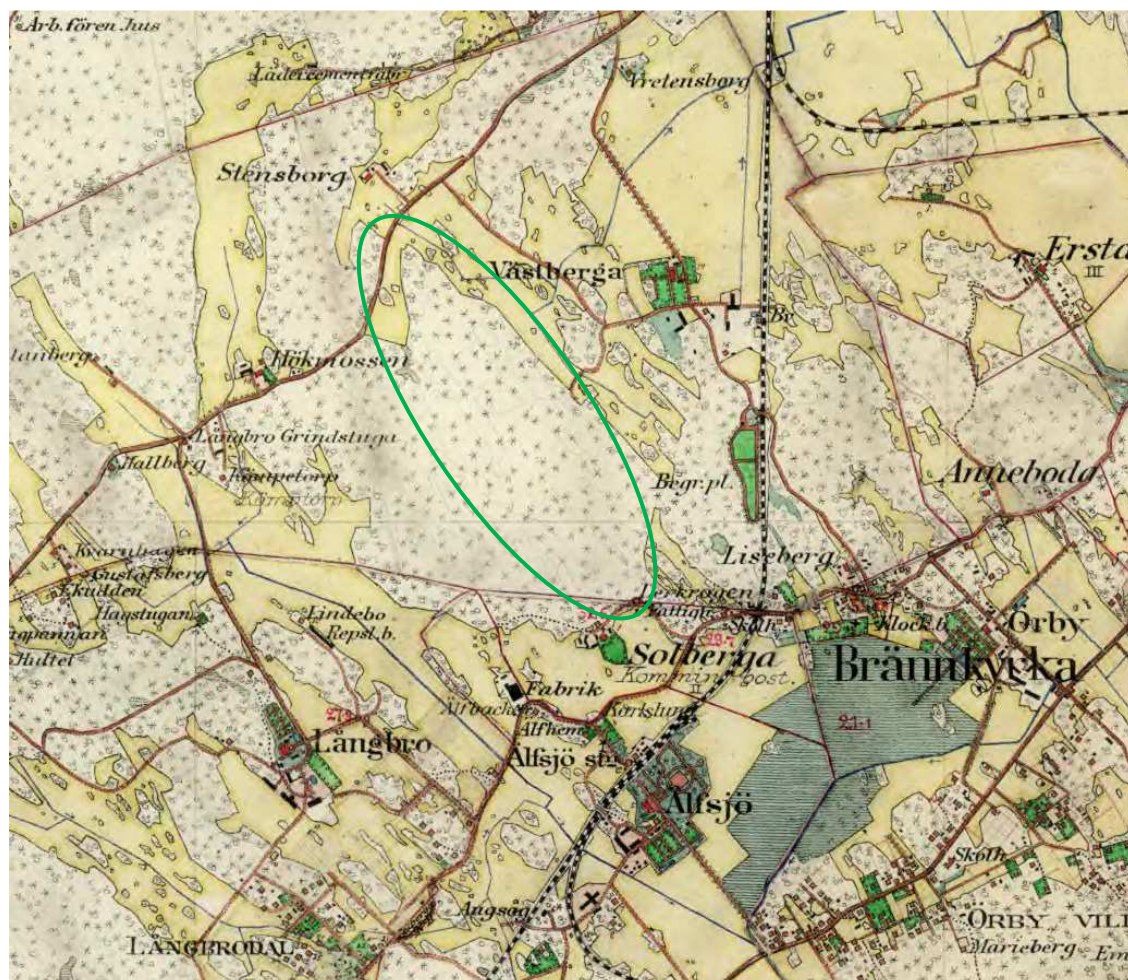
Denna antikvariska förstudie har upprättats på uppdrag av Stockholmshem i syfte att översiktligt sammanställa antikvariska förutsättningar för Solberga, Stockholms kommun. Förstudien har utgått från tidigare framtaget underlag samt material tillgängligt på internet. Inga arkiv- eller litteraturstudier har utförts inom ramen för detta uppdrag. Inte heller analys eller närmare beskrivning av de antikvariska och arkitektoniska värdena.

BAKGRUND

HISTORIK

Solberga uppfördes under en kort och sammanhängande period i mitten på 1900-talet. Stadsdelen byggdes mellan 1948 – 52 i ett kuperat skogsområde med berg i dagen. En topografi som fram till efterkrigstiden varit svår att hantera vid byggnation. Det var också därför sådan områden förblev obebbyggda trots centrala lägen. Som exempel kan Södermalm nämnas där stora områden förblev oexploaterade in på 1920-talet, bland annat på grund av topografien. Byggteknisk utveckling i kombination med politiska mål, nya ideal och trångboddhet i städerna medförde att även dessa utmanande områden blev attraktiva för byggnation. Solberga är ett exempel på detta, men i detta fall var man på väg att ta ytterligare steg i den byggtekniska utvecklingen mot ett mer industriellt byggande.

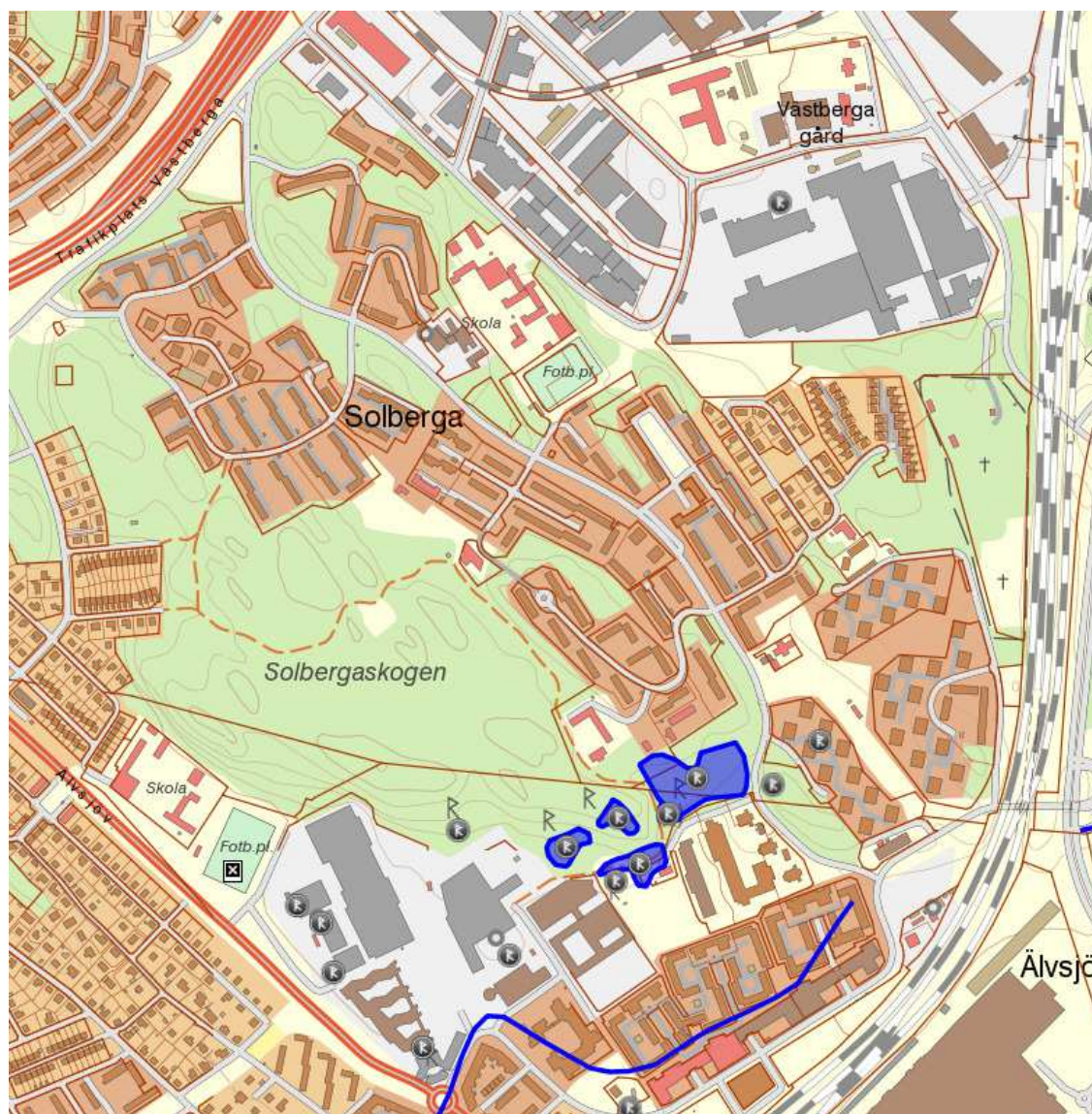
Att Solberga var ett obebbyggt skogsområde fram till mitten av 1900-talet framgår tydligt i historiska kartmaterial. Nedan exemplifieras det med Häradsekonomska kartan från 1901-06.

Häradsekonomska kartan 1901-06. Området där Solberga uppfördes markerat med grönt.

På kartan framgår att omgivningen var en i huvudsak agrar miljö. Viss bebyggelse hade uppkommit i anslutning till järnvägen dessutom fanns en fabrik i området. Men det dominerande är ett sprickdalslandskap med en stor andel skogsbackar. I området finns ett antal större gårdar varav av den ena givit namnet åt stadsdelen Solberga, nämligen prästgården med samma namn. Av de fornlämningar som finns kvar i området framgår att Solberga gård brukats under lång tid. De antyder också att den historiska bebyggelsen förlades i anslutning till den odlingsbara marken. Huruvida fornlämningar grävts ut eller försvunnit i samband med att Solberga byggdes har inte bedömts vara väsentligt för denna förstudie.

Utdrag ur fornminnesregistret. De blå områdena visar på gravfält med stensättningar av varierande ålder samt en bytomt. Utöver ovanstående förekommer fornlämningsliknande lämningar samt rester av Götalandsväg. Övriga R pekar på byggnader av kulturhistoriskt värde.

Solberga hör till de markområden som Stockholms stad förvärvade kontinuerligt från 1900-talets början för att kunna möta efterfrågan på bostäder. Detta område förvärvades i slutet av 1930-talet. Gissningsvis hade området bebyggt tidigare om det inte vore för andra världskriget som effektivt stoppade byggandet i hela landet. Efter kriget fanns ett uppdämt behov och en strak framtidsoptimism. Stockholm expanderade snabbt där nya områden planerades och uppfördes i en ansevärd takt.

Solberga planerades utifrån ett för tiden nytt stadsplaneideal, den så kallade grannskapsenheten. Idén var att en enhet inom staden skulle vara i det närmaste självförsörjande med allt som behövdes för det dagliga livet, skola, barnomsorg, kultur, kyrka och handel. Bostäderna planerades runt ett centrum som skulle utgöra noden för området. Centrumtorget var viktig som plats för spontana möten där gemenskapen skulle stärkas. Tanken om grannskapsenheten gick hand i hand med den politiska ambitionen att skapa ett folkhem. Solberga utgör ett exempel på detta stadsplaneideal. Värt att notera är att Solberga fick två centra istället för ett i syfte att boende i Västberga – som saknade eget centrum skulle nyttja det ena.

Utgångspunkt för planeringen av Solberga var en central gata (Folkparksvägen) genom området. Initialt planerades gatan som en säckgata något som låg i linje med tankarna om grannskapsenhet, men tankarna om att förlänga gatan till Älvsjö fanns också med tidigt, men dröjde till 1960-talet innan det realiserades. Mindre lokalgator anslöts till den centrala gatan. Dessa utformades som säckgator och slingor.

Ekonomiska kartan från 1951. Folkparksvägen är en säckgata och delar av bebyggelsen ännu inte uppförd.

Kring lokalgatorna planerades bostadshusen som i Solberga följer det funktionalistiska idealet med hus i park. Hus i park lämpar sig väl för terränganpassad bebyggelse vilket också framgår i Solberga där längorna orienterats efter höjdryggarna. Där topografin varit allt för svår har längorna ersatts med punkthus, något som skapar variation.

ARKITEKTUR

Solberga delades upp i fyra etapper som fördels mellan olika arkitektkontor. Kontoren hörde alla till de mest namnkunniga och nyskapande för sin tid. Dessa var Backström & Reinius, Bröderna Ahlsén, Paul Hedqvist och HSB:s Arkitektkontor. Numera tillmäts de stor betydelse för byggandet av folkhemmet.

Trots att olika kontor anlitas upplevs Solberga som ett sammanhängande och samkomponerat område. I grunden har arkitekterna använt likvärdigt upplägg med låga lamellhus inpassade i terrängen och med inslag av högre punkthus. Lamellhusen gestaltades relativt fritt med fasadförskjutningar och avtrappningar. Här ser man ett lekfullt förhållningssätt till funktionalismen, vilket är karaktäristiskt för det som uppfördes under 1940-50-talen. Samtidigt finns antydningar om det industriella och rationella byggande som skulle komma. I de olika etapperna arbetade arkitekterna med likvärdiga färgskalor och med puts i olika strukturer, vilket förstärker upplevelsen av Solberga som ett sammanhängande område. Färgsättningen präglas av varma jordfärg med dragning åt det bruna tonerna. Gissningsvis fanns någon form av gestaltningsplan för området som arkitekterna arbetade efter. De arkitektoniska element som skiljer mellan byggnaderna är främst burspråk och balkonger.

Gemenast för de olika etapperna är även en omsorg i material och detaljer. Fortfarande kan man se hantverksmässiga utföranden, framför allt i trä- och smidesdetaljer. Stor omsorg har lagts på entréer och trappuppgångar.

KULTURHISTORISKA VÄRDEN

Utsnitt ur stadsmuseets kulturhistoriska klassificering av bebyggelse. Solberga inventerades och klassificerades 2005 inom det s.k. ytterstadsprojektet.

- Blå – Fastighet med bebyggelse vars kulturhistoriska värde motsvarar fodringarna för byggnadsminnen i kulturmiljölagen ...
- Grön – Fastighet med bebyggelse som är särskilt värdefull från ... kulturhistorisk ... synpunkt.
- Gul – Fastighet med bebyggelse av positiv betydelse för stadsbilden ...
- Streckat – Fastighet med bebyggelse som ännu ej klassificerats ...

Som framgår av kartbilden ovan är bebyggelsen i Solberga högt värderad. Med få undantag är byggnaderna grönmärkade vilket såldes innebär att de bedöms vara särskilt värdefulla. Dessutom utgör Solberga som helhet ett kulturhistoriskt värdefullt område utpekade av Stockholms stadsmuseum vilket framgår av den gröna linjen.

KONSEKVENSANALYS

Eftersom denna konsekvensanalys utgår från ovanstående översiktliga antikvarisk förstudie bör även analysen bör den betraktas som översiktlig.

FÖRSLAGET

White Arkitekter har tagit fram ett förslag till förtätning av Solberga, närmare bestämt i det västra hörnet av korsningen Folkparksvägen och Kristallvägen. Förslaget som är daterat 160311 är i princip en volymstudie. Två lamellhus i fyra våningar med sadeltak och har placerats utmed vägarnas sträckning från korsningen. Lamellhusen är uppdelade i volymer med fasadförskjutningar mellan.

ANTI-KVARISK BEDÖMNING.

Volymmässigt ansluter de föreslagna lamellhusen till befintliga byggnader i området, men de är något bredare än majoriteten av byggnaderna och i förhållande till närmast intilliggande lamellhus. Motsvarande bredd återfinns utmed Folkparksvägen strax norr om den nu aktuella tomten. Eftersom motsvarande volymer redan finns i området och dessutom i direkt anslutning bedöms de fungera väl i området.

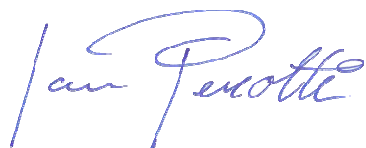
Antal våningar och takform i förslaget överensstämmer också med befintlig bebyggelse vilket är positivt.

I förhållande till områdets struktur faller förslaget ur något. Strukturen i området som helhet uppvisar olika förhållningssätt även om de parallellställda lamellhusen dominerar. Ett fåtal byggnader ligger med långsidan utmed vägnätet och om de gör det finns förgårdsmark. De flesta byggnader vänder kortsidan mot bilvägen och långsidan mot en kvartersgata. I förslaget ligger båda byggnaderna med långsidan mot vägen vilket ger byggnaderna en vridning i förhållande till anslutande lamellhusen. Det är en friare placering än de strikta mönster som dominerar området, men även i den befintliga bebyggelsen finns snedställda volymer. Ett mönster som använts för att hantera terrängen och som är karaktäristiskt för tiden.

Parkeringsplatsen som planeras utgör ett främmande inslag i miljön. Motsvarande storlek på parkering och hårdgjord yta återfinns endast i anslutning till de lokala centrumtorgen. Det förtar även områdets karaktär av hus i park. Därför bedöms parkeringen ha negativ påverkan på antikvariska värden.

MATERIAL OCH GESTALTNING

Eftersom förslaget är på ett tidigt stadium är det flera, för slutresultatet, viktiga delar kvar att studera. Det gäller så väl gestaltning och material som sockelhöjder och markbehandling. I det gestaltungsprogram för de s.k. Stockholms husen som ska uppföras här, finns öppningar för anpassningar. Det är viktigt att nyttja denna möjlighet för att bygga vidare på områdets befintliga kvalitéer. Putsarkitekturen med olika struktur och de varma jordfärgerna är viktiga att förhålla sig till. Här finns en lekfullhet i ett annars rationellt byggande som man bör inspireras av. Likaså hur balkonger och fönster hanterats som arkitektoniska element. Entréernas glasade ekportar och trappuppgångarna i naturmaterial, så som sten, smide och trä, är kvalitéer värda föra in i den nya bebyggelsen.

Jan Perotti

Certifierad sakkunnig avseende kulturvärden